

СКЛАДОВІ ЕМОЦІЙНО-ЦІННІСНОГО КОМПОНЕНТУ СОЦІАЛЬНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Анотація. Логвиновська Т.А. Складові емоційно-ціннісного компонента соціальної спрямованості студентської молоді. У статті розглядаються основні змістовні параметри емоційно-ціннісного компонента соціальної спрямованості студентської молоді.

Ключові слова: соціальна спрямованість, емоційно-ціннісний компонент, освітньо-виховна діяльність, студентська молодь, адаптація, соціальна дійсність.

Аннотация. Логвиновская Т.А. Составляющие эмоционально-ценностного компонента социальной направленности студенческой молодежи. В статье рассматриваются основные содержательные параметры эмоционально-ценностного компонента социальной направленности студенческой молодежи.

Ключевые слова: социальная направленность, эмоционально-ценностный компонент, образовательно-воспитательная деятельность, студенческая молодежь, адаптация, социальная действительность.

Summary. Logvinovska T.A. The components of emotional-evaluative component of social orientation of students. In this article the basic parameters of emotional content of the value component of the social orientation of students are considered.

Key words: social orientation, emotional-evaluative component of education and educational activities, students, youth, adaptation, social reality.

Постановка проблеми. Справжнє життя особистості розгортається в умовах, які надають їй безліч різноманітних уявлень та калейдоскоп емоційних переживань, тому вона в умовах соціуму досить скоро пізнає так звану боротьбу мотивів, яка у педагогічному плані формує атмосферу, що називається волею у більш вузькому, власному розумінні слова. У контексті виховання соціальної спрямованості студентської молоді мотив як категорія психологічної науки складається з уявлень та почуттів, що насичують особистість емоційним змістом, почуттєвим ставленням, хоча ці мотиви часто перебувають у всілякому життєвому контрасті. Чим вище та складніше духовне життя особистості, тим багатшими є її мотиви, тим ширший простір їх емоційної боротьби та різноманітних когнітивних поєднань [1, с. 232]. Досить характерним є явище, коли студентство з перших своїх кроків знайомиться з проявами дозволеного і недозволеного в соціумі і мусить переживати емоційну боротьбу між бажаннями та усвідомленнями недозволеності того чи іншого вчинку, між необхідністю підкоритися певним вимогам керівників вчз, студентського містечка і батьків і палким бажанням зробити навпаки. У такій атмосфері боротьби мотивів відбувається більша частина свідомого духовного життя студентства.

Тож важливим є процес виявлення механізмів формування та розгортання емоційно-вольових процесів, їх педагогічних закономірностей, умов розвитку індивідуально-неповторної мотивації мотиваційної сфери особистості

студентства. Тому зіткнення різноманітних мотивів інтегрованих у когнітивній системі знань про соціум, умови поєднання і взаємодії з ним розгортається як складний, тривалий та енергомісткий для особистості студентства процес.

Виклад основного матеріалу дослідження. Детермінуючим у процесі виховання соціальної спрямованості студентської молоді є положення про орієнтацію особистості на завершеність дій як чинник розгортання її емоційно-вольових процесів та формування мотиваційної сфери. Цей чинник має соціальний, культурно-привнесений характер, але в цій своїй характеристиці виступає як інтегральний показник поєднання трьох компонентів соціальної спрямованості: мотиваційний, когнітивний, емоційно-ціннісний. Індивідуально неповторного змісту цей чинник набуває тільки внаслідок такої свідомої, скерованої та насиченої мотиваційним змістом інтеграції. Виховувана нами соціальна спрямованість у студентської молоді одним із компонентів своєї змістовної парадигми має емоційно-ціннісний компонент. Емоційно-вольова сфера у дослідженні репрезентована науковими працями педагогів І. Бега, Н. Кічук, психологів К. Платонова, В. Семиченко. Предметом висвітлення даної статті є інтегральна взаємодія суспільних знань, отриманих студентством у соціумі, та їх позитивної соціальної мотивації. З огляду на те, що ця проблема на етапі свого вивчення залишається актуальною, метою нашого дослідження є аналіз механізму поєднання усіх соціальних зусиль у взаємодії особистості студента і середовища. Соціальна спрямованість у студентської молоді забезпечує індивідуальну активність студента, є рушієм його особистісного становлення і проявляється не тільки і не стільки в адаптації до освітньо-виховної і організаційно-побутової діяльності, скільки до активного перетворення останніх на базі суб'єктивного досвіду. Суб'єктивний досвід може бути як позитивний, так і негативний, однак залишається унікальним і неповторним для кожного студента. Особистість студента адаптується не тільки до зовнішніх чинників діяльності, бо особливого змісту набуває адаптація як прояв акомодатії й асиміляції свого «Я» до внутрішніх ситуативних змін складових соціальної спрямованості. Особистість студента стоїть перед завданням виправдати довіру до самої себе, відповідно дотриматися лінії своєї соціальної поведінки стосовно власної системи вимог.

Вивчення освітньо-виховної діяльності студентської молоді як витрати людського мозку, нервів, м'язів, органів почуттів, ми переконуємося в необхідності емоційно-ціннісного впливу на процес виховання соціальної спрямованості молоді, що здійснюється студентами як засіб реалізації свідомих соціальних цілей. Такі цілі визначають головне для цієї категорії студентства – спосіб і характер дій. Емоційно-ціннісний компонент соціальної спрямованості студентської молоді презентується позитивними і негативними ознаками, які характеризують цю категорію студентства, і виокремленні нами у таблиці 1. На початку XXI ст. утверджується думка про те, що ціннісне ставлення - єдність

суб'єктивного та об'єктивного. Термін «цінність» вживається в позитивному, негативному та нульовому значенні відповідно до логіки оцінок, оскільки визначення цінності відбувається шляхом співвіднесення об'єкта з певним зразком - інтересом, потребою, нормою, а також за допомогою встановлення міри відповідності цьому зразку. Ціннісні прояви ставлення студентської молоді у нашому контексті визначають її емоційно-ціннісний стан, задоволеність і наповненість життям, його сенсом, а система цінностей і сформовані на її основі особистісні ціннісні орієнтації регулюють поведінку і діяльність, визначають мотиваційну сферу і, перетворюючись у суспільні ціннісні категорії, забезпечують виховання соціальної спрямованості студентської молоді, її готовність керуватися цими цінностями у професійній діяльності, у громадському та сімейному житті [4]. Критеріями соціальної спрямованості є переконання у необхідності причетності до соціальної дійсності, єдність особистісних і суспільно значущих її мотивів, емоційно-ціннісного позитивного ставлення до соціуму. Безпосередні емоційно-ціннісні прояви, які виникають у процесі засвоєння змісту соціальної спрямованості, сприяють формуванню пізнавальних інтересів до навчання і його мотивації. Група емоційно-ціннісних мотивів студентської молоді характеризується нестійкістю педагогічного регулювання, бо сьогодення характеризується максимальним загостренням суперечностей між нормою поведінки та її порушеннями. Для студентства з його постійним прагненням до самостійності будь-яка норма – це не що інше як перешкода і загроза свободі: свободі вибору форм поведінки, орієнтирів соціального розвитку, засобів самовираження і самоствердження. Тому ці мотиви у цьому випадку мають елемент незавершеності, але дуже важливі для студентів, позаяк забезпечують їм постійну інформацію про соціум, дозволяють оцінювати цю інформацію як потрібну і корисну і приймати відповідні емоційно-ціннісні рішення. Це постійні імпульси у пошуках відповіді на різні питання суспільної дійсності.

Таблиця 1

Емоційно-ціннісний компонент соціальної спрямованості студентів 1 курсу

Назви складових емоційно-ціннісного компонента	Групи		
	1	2	3
Усвідомлене прагнення до суспільного буття	47 20,4%	152 66,08%	31 13,5%
Ініціативність і самостійність	26 11,3%	146 63,4%	58 25,2%
Реалізація миттєвих мотивів, імпульсивність, інфантильність, агресивність	85 35,6%	102 48,7%	43 18,6%
Негативізм, упертість, некоммунікабельність, схильність до девіацій	118 51,3%	75 32,6%	37 16,0%

Усвідомлене прагнення до суспільного буття є для студентів ціннісною категорією, підкріпленою і вираженою вольовим зусиллям до освітньо-виховної діяльності, добре усвідомленої за своїми цілями і є першою ознакою емоційно-ціннісної сфери нашої категорії студентства. На думку К. Платонова, «якщо прагнення до діяльності не короточасне, то воно розглядається як властивість особистості, що визначає її спрямованість» [3].

Спостереження довели, що перша група студентів прагне до суспільного буття 20,4% від загальної їх кількості, друга група – 66,8%, третя група – 13,5% в умовах первинного зрізу.

Ініціативність як прояв творчості в освітньо-виховній діяльності властива небагатьом студентам досліджуваної групи через відсутність у них навичок соціальної творчої взаємодії, самосвідомості її значущості. Самостійність викликана ініціативністю і визначається як їх взаємопов'язаний результат. Цінності виступають рушійною силою розвитку найважливіших філософських ідей, які у свою чергу виступають методологічним ґрунтом у вихованні молоді в умовах студентського соціокультурного середовища. За словами М. Лосського – відомого філософа початку ХХ століття – «все життя рухається любов'ю до цінностей»[2]. Тільки 11,3% студентів першої групи за результатами первинного зрізу володіють самостійністю та ініціативністю, в другій групі цей показник досяг 63,4%, а в третій – 25,2%.

Наявність негативних ознак в емоційно-ціннісній характеристиці студентської молоді свідчить про те, що в ній чільне місце посідають емоції, які виникають безперервно. Вони проявляються в імпульсивності, агресивності і відсутності самостійності. Емоції займають суттєве місце у потребово-мотиваційній сфері студентства і їх джерела містяться не у несвідомих потягах, а у можливостях задоволення студентами своїх потреб.

У першій групі студентської молоді 35,6% не стримують свої емоції, мають здатність зреалізувати тільки миттєві мотиви у процесі освітньо-виховної діяльності, агресивні, позбавлені самостійності у соціумі. Друга група характеризується відносно спрямованим комплексом індивідуально значущих мотивів освітньо-виховної діяльності, але 48,7% таких студентів мають вище названі емоційні недоліки. У третій групі 15,6% студентської молоді характеризується тими ж показниками.

Негативізм, упертість, некоммунікабельність, схильність до девіацій у студентської молоді ми розглядаємо як невміння адекватно оцінювати соціальну сутність і роль поведінкового чинника особистості на загал, у сукупності всіх її властивостей. Багато хто з них оцінює студентське середовище за окремими характеристиками і емоційно переносять цю оцінку на себе. Оскільки у студентської молоді сьогодення характеризується максимальним загостренням суперечностей між нормою поведінки та її порушенням, вона не завжди забезпечує стійкість педагогічного регулювання, а це викликає протиріччя, які

вказують на той факт, що девіантна поведінка студентства має суттєві розбіжності з аналогічною поведінкою дорослих. Ці відмінності характеризуються розповсюдженістю імпульсивних і ситуативних мотивів в основі девіантної поведінки студентської молоді і особливою значущістю групової інтеграції у мотивах поведінки. Перша група студентської молоді має найвищий показник таких якостей – 51,3%, у другій групі він проявився в умовах первинного зрізу у 32,6%, а для третьої групи характерні 16,0% негативних емоційних проявів, що характеризуються нестійкістю почуттів, нестабільністю настроїв, збудливістю, що відтворюється на результатах їх освітньо-виховної діяльності.

Таблиця 2

Емоційно-ціннісний компонент соціальної спрямованості студентів 3 курсу

Назви складових емоційно-ціннісного компонента	Групи		
	1	2	3
Усвідомлене прагнення до суспільного буття	93 40,4%	104 45,2%	31 14,3%
Ініціативність і самостійність	51 22,1%	123 53,4%	56 24,3%
Реалізація миттєвих мотивів, імпульсивність, інфантильність, агресивність	54 23,4%	127 55,2%	49 21,3%
Негативізм, упертість, некоммунікбельність, схильність до девіацій	32 13,9%	54 23,4%	144 62,6%

Емоційно-ціннісний компонент соціальної спрямованості студентів 3 курсу такий: усвідомлене прагнення до суспільного буття мають у першій групі 40,4%, у другій - 45,2%, у третій - 14,3%; ініціативність і самостійність властива у першій групі 22,1% студентів, у другій - 53,4%, у третій - 24,3%; реалізація миттєвих мотивів, імпульсивність, інфантильність та агресивність у першій групі складає 23,4%, у другій - 55,2%, у третій - 21,3%; негативізм, упертість, некоммунікбельність у першій групі – 13,9%, у другій - 23,4%, у третій – 62,6%.

Висновки. Таким чином, стан проблеми, її педагогічна сутність свідчать про те, що вивчення соціальної спрямованості молоді в умовах студентського середовища треба здійснювати в активній і творчій освітньо-виховної діяльності, яка дозволяє активізувати процес соціального розвитку достатньо стійких позитивних мотивів, характерних для кожного з них, активності в емоційній, інтелектуальній і вольові сферах, а також поступово та системно змінювати форми впливу, послаблювати прямі педагогічні впливи за рахунок соціальної зрілості і активності самої студентської молоді.

Природа емоційно-вольового акту дає змогу і в подальшому виявити механізми утворення нової позитивної ефективної мотивації, змістовні

параметри якої дозволять здійснювати аналіз і педагогічне тлумачення особистісних характеристик студентської молоді.

ЛІТЕРАТУРА

1. Киричук О.В. Основи психології /О.В. Киричук /.- К.: Либідь, 1996.- 632 с.
2. Лосский Н. Чувственная, интеллектуальная и мистическая интуиция / Н. Лосский/состав. А. Полякова, послесл. П. Гайденко, подготов. текста и прим. Р. Медведевой. – М.: Республика, 1995. – 400с.
3. Платонов К.К., Голубев Г.Г. Психология / К.К. Платонов, Г.Г. Голубев.– М., 1973. – 255 с.
4. Петров Д.С. Современные массовые процессы и молодежь / Д.С.Пертов.– М., 2003.-236 с.